HISTORICA DESCRIPTIO SUSCEPTAE A' CAESAREA MAIESTATE...

Hubert Languet

CANDIDO LECTORI.

EA fuit ferè semper rerum humanarum infelicitas, vt in inuidiã & vulgi reprehensionem inciderint ij, qui se corruptis sui seculi moribus opposuerunt, aut conãtes turbare Rempub: repres-serunt. Vulgus enim non inquirit causas eorum quæ geruntur, sed iudicat pro suis affectibus, & semper putat imbecilliori à potentiori fieri iniuriam. Eiusmodi inuidiæ aculeos, si vlli vnquam, certè iam sentiunt ij, qui superiore anno iuxta decretum factum ab ordinibus Imperij in conuentu Augustano, Grumbachianam factionem armis oppresserunt. Eius enim reliquiæ nullum nõ genus calumniæ comminiscuntur, quo istorum nomen & existimationem lædant, ac eos in odium & inuidiam adducant, non solùm apud Germanos, sed etiam apud exteras nationes, & præsertim apud Gallos. Totam autem sui odij vim in illustrißimum Saxoniæ Electorem Augustum euomunt: nec sanè fuit hactenus inanis ipsorum labor. nam plurimis in Germania & Gallia persuaserunt, ipsum studio tantùm deprimendæ nobilitatis Germanicæ (quam iam satis dura seruitute premi aiunt) Gothanam expeditionem suscepisse. Addunt & aliud calumniæ genus, nimirum, ipsum facta conspiratione cum Pontificijs principibus, cogitare de extirpanda vera religione: cuius rei vt faceret initium,

præcipuos eius propugnatores oppresserit. Imò eò impudentiæ sunt progressi, vt persuaserint multis, ipsum iam apud se habere istud recens exortum genus impostorũ, quos Iesuitas vulgò nominant. In quibus calumnijs adstruendis & serendis Grumbachiana factio egregiã operam nauat. Sicui nota sunt res Germaniæ, is facilè intelligit, solius ordinis equestris seu nobilitatis (vt vocãt) opes & facultates nostro tempore auctas esse, reliquorũ verò ordinũ aut imminutas, aut labefactatas. Principes experiuntur eas difficultates in gubernatione ob turbulentorum hominũ molitiones, vt nihil ipsis satis sit. Comitum fortunis quotidie multùm decedere nemo ignorat. Urbes Imperij præter paucas, videntur tantũ esse cadauera earũ vrbium quæ repub. melius constituta floruerunt. Agricolæ verò vbiq; sub grauißimis oneribus gemunt. Quare ipsius ordinis equestris maximè interest, vt hæc reipub. forma conseruetur: cùm ex ea plura emolumenta sentiat quàm ordines reliqui omnes. Videant igitur ij, quorũ res sunt adhuc integræ, ne immoderatæ libertatis amor eos decipiat: & caueant ne nimis faciles aures præbeant incãtationibus eorum, qui sua per luxũ & superbiam prodegerunt, quos non est mirum cupere turbari rempub. Iam autẽ consideremus quales veræ religionis propugnatores isti fuerint. Cum ante sex annos in Gallia exortũ esset bellum ambitione quorundã procerum, qui renascentis Euangelij splendorem ferre non poterant, & initio belli dißipata esset fama per Germa-

niam,

niam, longè esse maiores vires principis Condei, quàm ad uersariorũ eius: Grumbachius & socij nihil non fecerũt, quo possent persuadere Condensibus, vt ipsorũ opera in conscribendo milite vterentur. Et vt ostenderent se optimè erga ipsos esse affectos, mandarunt ijs, qui annua ipsorum stipẽdia in aula Gallica soluti erant exigere, vt in ea re vterẽtur opera principis Condei, nõ autẽ Guisij du cis, cuius tamen beneficio ea erant consecuti. Nam tunc præseferebant se nolle habere quicquã commune cũ ijs, qui veræ religioni aduersarentur. Ubi autẽ animaduer terunt isti boni viri minus esse prædæ apud Condenses quàm ipsi sperauerãt, deposita rẽligionis larua, quã induerant, dederunt operã vt Guisio reconciliarentur, cui sub finem belli petenti vt equitẽ conscriberent aduersus Condenses, sunt cupidè obsequuti. Sed inopinata & ipsis minimè opportuna Guisij mors, rationes ipsorũ tũc perturbauit. Post Uuurceburgensis vrbis direptionẽ, & præsertim postquã in conuentu Augustano decrẽto omniũ ordinum Imperij sunt proscripti, incerti quò se verterẽt, conati sunt persuadere ijs, qui repurgatam religionẽ in Gallia profitebantur (quos sciebant in perpetua solicitudine viuere) se, siquid pecuniæ sibi ab ipsis subministraretur, ita res Ecclesiasticorũ in Germania perturbaturos, vt posthac Pontificij in Germania & Gallia cogitaturi potius essent de sese defendendis, quàm de alijs opprimendis. Sed Galli responderunt, sua maximè interesse, vt maneret pacata Germania, quo possent inde habere

auxiliares copias, quandocunque necessitas exigeret. Huius factionis reliquiæ superiori autumno se in Galliā receperunt, & cum exoriretur infelix istud bellū, quo adhuc miserè ardet Gallia, pro suo more vtrique parti suam operam detulerunt. Quidam ex ijs, qui Regi aderant, persuasi fore maximū concursum nobilitatis ad istos, statim vbi Germaniæ fines attingeret, hortati sunt Regem, vt ipsorum opera vteretur: cuius rei cū facta ipsis spes esset, contulerunt se in Metensem vrbē, sperantes se ibi accepturos pecuniā ad conscribēdum militē: verùm Rex à peritioribus rerum Germanicarum de ijs rectius edoctus, paulo pòst mutauit sententiam. Ubi animaduerterunt se vbique spe excidisse, præcipui inter ipsos præclarum, & sua pietate dignū facinus sunt aggressi. Ut enim gratificarentur Pontificijs, à quibus recens ea iniuria, vel potius contumelia erāt affecti, clàm ad illustrissimū principem Ioannē Casimirū Palatinū accesserunt, suadentes vt desertis ijs qui in Gallia propter Religionē periclitabantur, copijs quas in procinctu habebat, ad turbādam Germaniam vteretur. Sed generoso principis animo de suorū morum scabie nihil adfricare potuerunt. Siquis ad hæc addat præstigias magicas, quibus antea sunt vsi, habebit Religionē & pietatē, ob quam in eas calamitates sunt mersi, in quibus iam hærent. Nunc videamus an Elector Saxoniæ Augustus à Religione defecerit? Nemo bonus negabit, scholam Uuitebergensem, esse tanquā fontē perennem, ex quo ora sua rigarunt, & suæ

virtutis

virtutis fundamenta hauserũt plerique ex ijs, qui in Germania & vicinis gentibus cũ laude præsunt Ecclesijs, & in Reip. administratione versantur: eã felicibus auspicijs institutã à sapientißimo principe Friderico Electore, sua liberalitate ornarũt & auxerũt Ioãnes, Ioãnes Fridericus, & Mauritius Saxoniæ Electores. Uerũ maiora beneficia solus in eã contulit is, qui iã rerũ potitur, quàm isti omnes simul. Præterea recens instituit plures Scholas in varijs locis suæ ditionis, in quibus magnũ numerũ puerorũ sua pecunia alit: & curat in Religione & literis diligenter institui, vt sint tanquã seminariũ ad verã religionẽ & pietatẽ propagandã. Pauci sunt in ipsius ditione docti Theologi, aut professores bonarũ artiũ, qui non eximiã ipsius erga se liberalitatẽ sint experti. Hæc facere & cõpescere quosdã turbantes Ecclesias bene cõstitutas, est illa defectio à Religione, quam improbi isti homines putidis suis calumnijs exagitant. Quãuis istorũ malorũ in quæ incidit, sibi author extiterit Dux Ioan. Fridericus: multi tamẽ dolent vicẽ eius propter dignitatẽ familiæ, & memoriã virtutis maiorũ ipsius, quorũ est illud maximè gloriosum facinus, quòd primi omniũ ausi sunt caput ingentib. periculis obijcere, vt veræ Religionis aduersus tyrannidẽ Pontificiã patrocinarentur. Sed (vt ait Poeta) Si te præcipitẽ rapit ambitus, &c. Incipit ipsorũ cõtra te stare parentũ Nobilitas, claramque facẽ præferre pudẽdis. Paucis annis post mortẽ parentis, quẽdã floccipẽdẽdũ ad se vocauit, vt per ipsum Ecclesias Electoris Au-

gusti exagitaret & turbaret. quod est ita petulãter factũ ab illo & eius sodalibus ac sectatoribus, vt multi mirarẽtur Electorẽ Augustũ ista ferre, cũ viderent eius æquanimitatẽ istorũ ferociã & petulantiã augeri. Sed quandiu licuit, maluit suas iniurias publicæ trãquillitati cõdonare. Cũ autẽ euentus nõ responderet magnis illis speb. quas floccipendendus iste fecerat de turbãda repub. & præsertim ditione Electoris Augusti: venit in cõtemptũ apud Ducẽ Ioannẽ Fridericũ, à quo tandẽ cũ ignominia pulsus est ex Thuringia. Cum enim (vt solitus erat quidã dicere) ageret de regione potius quàm de religione, prætulit Dux Ioannes Fridericus Grũbachij consilia, quæ ipsum tandẽ in istas calamitates præcipitarũt. Quoniam autẽ mendacia quæ vulgò spargũtur de causis belli, quod superiore anno ad Gothã gestũ est, præbẽt occasionẽ calũnijs aduersus Electorẽ Augustũ, existimaui vnicã esse rationẽ occurrẽdi eiusmodi calumnijs, & discutiendi nebulã, quã isti suis præstigijs & mẽdacijs plurimis offuderũt, si in lucẽ ederẽ narrationẽ de causis & successu eius belli, quã ex publicis monumentis bona fide & grauiter descriptã, quidã amici ad me miserũt. Si quis ad eius lectionẽ adferet animũ nõ occupatũ præiudicijs aut affectibus, spero apud ipsũ posthac nõ fore locũ calumnijs. Non deerũt fortè, qui dicãt, satius fuisse domesticorũ horũ vulnerũ memoriã obliuione sepeliri, quàm ea in lucẽ proferri. Audiant isti Tacitum dicentem, præcipuum munus scriptoris esse, ne virtutes sileantur, vtque prauis dictis factisque ex posteritate & infamia metus sit, &c.

NNO Salutis nostræ Millesimo Quingentesimo septimo & saxagesimo, Germania bellum habuit, susceptum decreto, & gestum sumptibus communibus omnium ordinum Imperij, aduersus Grumbachianę coniurationis Duces, ac horum Receptatores, Duce Illustrissimo principe Electore Saxoniæ Augusto. Huic enim sententię in proscriptos promulgatæ executio, ac tota belli summa ab Imperatore ac cęteris ordinibus uno consensu demandata fuit. Causæ belli & occasiones sic se habent: Guilhelmus Grumbachius ex nobili quidem Stirpe in Orientali Francia natus, sed à uera generosi animi nobilitate alienus, & factiosis consilijs ac molitionibus à prima ætate magis, quàm uirtutum studijs deditus, atque ab his celebris Vasallus erat Antistitum Vuirceburgensium: Sed ab his ad Albertum Marchionem Brandeburgensem sese contulit. Cui adolescenti incitato aduersus patruum optimum principem Georgium Marchionem, consiliorum minime felicium aut salutarium autorem & ad pessima quæque, atque ipsi tandem, & familiæ perniciosa, magistrum & incitatorem sese prębuit. Aliquanto post eundem sumptibus impensis in bella CAROLI V. Imperatoris &

a° 1567.

im modicis aliјs profuſionibus exhauſtũ,ac æ-
geſtate per ſeſe inhiantem uicinorum Antiſti-
tum terris & opibus, cum ad bellum illis infe-
rendum impelleret, idque iam motum, ut Ar-
chitectus arcanorum conſiliorum præcipuus;
magno ſtudio & artibus ac technis mirabili-
bus inſtrueret,ac foueret, Vuijrceburgẽſis Feu
dum illi ademit,quo tamen ſemetipſum ſpolia-
uit uiolatione fidei ac iuris iurandi erga Do-
minum Feudi. Hac de re Marchione Alberto
tandẽ omni ſua ditione exuto,& in exilio mor-
tuo, Antiſtiti Melchiori è gente Zobela litẽ ille
audacter mouet,& tanquã nil meritus tale, nec
ullius culpæ reus, conatur euincere, ſibi huius
quicquid feciſſet,id facere licuiſſe integro & in-
columi iuramento:propterea, quod quampri-
mũ offenſio nata inter Antiſtitem Franciců &
Marchionem Albertum,in diſsidium primũ,
mox in bellum erupiſſet,ex pacto inter hos cõ-
ueniſſet, Vaſallis utrinque militantibus fraudi
non fore,ſi pro ijs,quibus ſeruirent Dominis,
arma ferrẽt contra feudi dominos. Quod ipſum
tamen per ſe quidem uero minimè conſenta-
neũ,nullis deinceps documentis comprobare
Grumbachius potuit. Re igitur aliter cõperta,
cum non ſtatim, nec ita ut uellet, ſua recipe
ret, Antiſtitem per ſubornatos ſicarios ex urbe

Vuijrceburgo

Vuirceburgo in arcē per Mæni pontē aſcēſurum, aliquot ſclopetorū ictibus inſidioſe interficit. Sicarij euadunt, nec tunc agniti ſunt, quod parricidium uelatis faciebus perpetraſſent. Nō longo tamen temporis interuallo poſt, in Lotaringia capitur ex Sicarijs unus Chriſtophorus Crecerus, qui ſeu metu Grūbachij, cui multos annos ſeruiuerat, ſeu ex occultis alijs obligationibus erga Grumbachium: ſeu tribuens hoc beneficijs ab eo acceptis, ſe autorem parricidij profeſſus, cū in itinere frequentibus ſuſpirijs ac gemitibus dominum accuſaſſet, uitā ſibi ipſi noctu laqueo finiuit. Quod, ut exiſtimatū fuit tormentorū cruciatus reformidaret ac ſupplicium: uel quod anteuertere abrupta uita cuperet quæſtiones in Dominum, ad quas ſeruari ac duci ſe non ignorabat.

Succedit Zobelo alius ex Vuirsburgiorū familia: huic litem renouat Grumbachius. Res agitur uelitationibus ſcriptionū. Antiſtites ex archiuis belli tempore interceptis proferunt ac detegunt artes & machinationes Grumbachij: His, etſi Apologias opponit, refertas non tam refutationibus eorum quæ obijciebantur, quā anticategorijs: tamen ut erat uir ingenio aſtuto ac uafro, timidoq; & crudeli, his non confidens, ſed alijs præſidijs opus fore cernens, ani-

mos Nobilitatis Germanicę occupat, querelis atrocibus ac speciosè ad fallendos imperitos exaggeratis de iniuria, qua per uim innocēs ipse afficiatur ab Antistite Vvŭrceburgēsi, à quo excluderetur auitis possessionibus, nullo suo merito, ut prę se ferebat; per fas nefasq́ʒ. Contra hanc si Antistitis Tyrannidem nō defendatur, ostenditur exēmplū nociturū Nobilitati uniuersæ. Impune enim deinceps principes ausuros esse quæuis in subiectos ipsis homines, Nobiles, quocunq́ʒ iuris prætextu, & hos in turpē seruitutem redactos, ceu mancipia rustica oppressuros. Simul autem latebras quærit ac receptus, ubi tutò uersetur, cōflatàq́ʒ occulte coniuratione minime contemnenda, sese & armat munitq́ʒ in præsens, & si foret opus, ad rem bello etiam deinceps decernendam instruit. Ex ordine equestri igitur, non exiguū sociorum numerum comparat. Inter hos fuere pleriq; qui Marchionem Albertū infœlicibus latrocinijs Germaniam peruastantem secuti, ea occasione in noticiam & familiaritatem Grumbachij peruenerunt. Ac præcipui quidem Guilhelmus Steinius, eiusdē apud Antistitē Vviirceburgēsem criminis reus. Ex eadē causa, Albertus Roseburgius, Ernestus Mandelslauius Saxo, Iodocus Lebicius, & plures alij.

Sed

Sed quòd intelligeret nobilitatem solam nec authoritate, nec uiribus, nec opibus tantæ rei parem futuram, si potentiores principes aduersarentur: nec protinus omnes ex hoc ordine hæc consilia probaturos, atq; à suis principibus discessuros esse. Deniq; si quid à nonnullis non uniuersis moueretur, conatus seditionis speciē esse habituros. Idcirco re deliberata dat operam, ut ad præsidium Nobilitatis adiungat patrocinium principum, gratia, authoritate, affinitatibus potentum. Præfert autem cæteris Duces Saxoniæ fratres, Ioannem Fridericum Secundū, & Ioannē Guilhelmū, Ioannis Friderici Electoris olim filios, tanq; proximos uicinos, & suo iudicio huic telæ, quā instituebat pertexendæ accommodatissimos. Eos enim ex collectis adeptisq; per parentem studijs hominum, norat gratia ualere apud promiscuā multitudinem, augente fauorem commiseratione ex memoria cladis perpessæ in bello Germanico, titulo defensæ Religionis. Apud hos ita sese insinuat, ut alterum natu maximum Ioannem Fridericū de suæ causæ bonitate persuasum, & maximis spebus impletum, gloriosoq; titulo Parentis, Patroni, Protectoris ac Vindicis Nobilitatis germanicæ infatuatū, facile sibi deuinxerit: Alterū Ioannē Guilhelmū, quāq; sæpe ac

mirificè tentatũ, circumuenire tamen atq; in suas pertrahere partes nequiuerit. Qua eũ de causa Grumbachius cũ non posset non odisse ac metuere, quũ uicißim inflammaret fratrē odio illius, & ad minitanda ei ac struenda extrema omnia impelleret, continere se non potuit. Sed Ioannē Fridericũ, ut postea res docuit, constat sua uoluntate deceptũ esse, uel ijs potius spebus delusum, quas ex promißis amplißimis Grumbachij conceperat immensas, fore scilicet, ut rebus motis restitueretur ipse in paternas & auitas hæreditates uniuersas, Electore Saxoniæ Augusto, uel per sicarios sublato, uel si hac non succederet per concitatam tota Germania suæ causæ prætextu Nobilitatem, excusso.

Nactus igitur Grumbachius patronũ, nō tã opibus quàm improborũ magna ex parte hominum studijs potentem, nidumq; oportunũ ad quæuis facinora patranda, & fretus Nobilitatis erga se affectione ac promissis, quod scriptionibus partis aduersæ ualde prægrauari sese animaduerteret, ac uideret causæ suæ cognitionē uel lentius idcirco processurã esse, uel tandem exitũ habiturã aliũ, quã sperauerat, decurrit ad alia consilia, suo more fraudi, si finē suũ cōsequeretur, uiolentiã miscēs. Semetipsũ ergo suę causæ iudicē facit, ac congregatis clam uiris astu sediciosæ

diciosæ

ditiosæ coniurationis socijs circiter octingentis, solo in loco ea in parte Orientalis Franciæ, quã Eisfeldiũ nominant, ac Vvijrceburgũ hoc commitu nocte, maxima festinatione accedit, effractisq; sub horã tertiam matutinam portis, urbẽ nihil tale somniantẽ ingreditur: capit, diripit, extorquet Canonicis qui adfuerũt transactionẽ diu præmeditatã atq; quæsitã. imponit iisdem cũ iuramento ἀμνησίαν perpetuã parricidij perpetrati, adimẽs omnẽ inquirẽdi de authoribus potestatẽ: recipit sua uniuersa, & promissũ exprimit singrapha sancitũ, de grandi pecunia constitutis uicibus soluenda. Hoc peracto facinore, in nidũ reuolat suũ. Imperator Ferdinãdus atrocitate facti grauiter offensus, mandat ut in iudicio publico Cameræ, ob usurpatã seditioso conatu in priuata causa incompertam hactenus uiolentiã, reus peragatur uiolatæ nõ tantũ fidei erga dominũ Feudi insidbisse circũuentũ, sed & pacis publicæ in Imperio contra leges, pessimo ac perniciosissimo ad omnẽ posteritatẽ exemplo. Reũ cognitũ ac declaratũ cõdemnat & proscribit, simulq; eos omnes, qui hæc perpetrantẽ adiuuarunt. Non magnifaciũt proscriptionẽ cõiurati, fiducia sui receptus: sed factum excusant, ita tamen ut non in uindicta se peccasse, sed modũ excessisse in uindi-

cando agnoſcant, ac culpā hac in parte deprecentur: Tranſactiones autē ui extortas, uelint ratas eſſe ac firmas. Fouet, tuetur & excuſat eos multo magis ipſe Ioannes Fridericus Saxoniæ Dux, ac ne quid huius à ſe in contemptū Imperatoriæ Maieſtatis quiſq; fieri ſuſpicetur, prætextum cōminiſcitur minime probabilem, cur refugia eis prębeat, Nimirū ut plura conaturos reprimat atq; coherceat. Poſtulatur interea & ab Electore Saxoniæ, ne Grumbachianę cauſę deeſſe uelit: qui cum ſe parricidijs & ſeditioſis latrocinijs nunq; patrocinaturum oſtenderet, occaſionē illis primam præbuit, odia iamolim concepta, ſed preſſa ac diſsimulata hactenus, effundendi. Nec petitū id fuit, quod tale aliquid ab eo expectaretur, ſed quod prętextus inſidijs quæreretur. Sapiens Imperator quo hæc ſpectent, minime ignorans, perſtat in ſententia, & indicto conuentu mandat principibus Imperij Anno quarto & ſexageſimo, ut Vvormatiæ per legatos conſultent, cum de alijs Imperij negotijs, tum uero & de pace publica maiore cura firmanda ac munienda. In eo conuentu decretum fit, de alendo in Germania præſidio equitū mille quingentorū. Horū mille Duci Saxoniæ Electori Auguſto, quingenti Duci Iuliacenſi attribuūtur, ea lege atq; conditione, ut ſint ceu

cuſtodes

custodes pacis publicæ in utraq; Germania, & si quid commoueatur à Grumbachianæ conspirationis socijs, mox inter initia exorienti incendio ut occurrāt, idq; priusq; sese diffundat, restinguāt. Moritur interea Ferdinandus: succedit filius Maximilianus. Huic causam commendat Vuirceburgensis, flagitans executionē publicatæ à parente sententiæ, in hostes suos ac parricidas.

Ab eo tempore Grumbachiani nusq; satis tuti Gottæ apud Ducem Saxoniæ Ioannē Fridericū sese continent. Conueniūt ibdē crebrius & quidem magno numero socij coniurationis. Conferunt consilia, acuunt odia in Electorem Saxoniæ multis incitationibus, tanquam is ille sit, qui solus obstet & prohibeat ne impetret Grūbachius quæ postulat, neue quæ molitur, pficiat: deniq; qui solus Nobilitati, eiusq; libertati aduersetur, & grauis sit atq; intollerabilis. Nullo enim alio speciosiore cōmento Nobilitas decipi & his factionibus implicari poterat. Nec talia occulte sparguntur, sed palam uagantur per ora hominum: Inuitantur ad societatem plures alij: conciliantur Principi Ioanni Friderico quicunq; rei bellicæ periti, & à clientelis equitū ac peditū instructi habebātur: Conducitur horū opera magnis stipendijs: confluunt

inter hos & alij latrocinijs assueti ac dediti admittuntur: imo cupide excipiuntur, quib. propter ęs alienū, perpetrata latrocinia, & similia scelera, locus aut receptus sub Electore Saxoniæ nō cōceditur: infestātur inde & terræ Electoris Saxoniæ & uiæ publicæ latrocinijs, ab ijs, quos dulcedo prædæ VVijrceburgensis inescauit, & eæ quidē maximè, quę terras Electoris Saxonię attingunt. Ostēditur multis in reb. animus ergahūc plane hostilis: molitiones tamē occultātur. Elector Saxoniæ cōtra dissimulatis initiò iniurijs, ignarus etiā insidiarū, quib. uitā suā & iugulū peti deinceps cognouit, hortatur, orat, obtestatur, patruelē Ducē factionis sedicioſæ cū satellitio uniueroso à se ut dimittat, & sibi ipsi, suisq; hac in re ut cōsulat; cōmemorat pericula, quæ pposita sint: reuocat in memoriā hereditaria Ducū Saxoniæ pacta, quib. diserte cautū sit, hostes publicos aut priuatos, & ab Imperio pscriptos à neutra parte hospitio excipiēdos, aut defendēdos esse. Idē faciūt & alij principes, atq; in primis solicite & accurate Fridericus Palatinus Elector ad Rhenū, & Philippus Lādgrauius Hassię, Soeer uterq;. Palatinus & de euentu uaticinatur, ni pareat, præsagiens id, quod accidit. Et Electorem Saxoniæ Augustū cū Duce Ioanne Guilelmo hac etiā de causa Lipsiæ cōuenit,

uenit,ut si offensum à genero reperiat, placet. Venerat autẽ in Thuringiã Palatinus, ut compositis dissidijs, quæ inter fratres Grũbachius alterius odio accenderat, & multos annos aluerat, sublataq; diffidentia, quæ nata ex minis Ioannis Friderici, & clã structis insidijs, fraternam beneuolentiã ualde langufecerat, cõfirmata deniq; partitione hæreditatis, quã diu Grumbachiana factio presso altero impediuerat, & nuper uix ægre Ioãnes Guilelmus obtinuerat, fratres generos inter sese reconciliaret.

Hæc dum hoc modo geruntur, appetit tempus primorũ Comitiorũ Maximiliani Imperatoris. In his re in omnẽ partẽ accuratè pensitata cunctis suffragijs renouatur sententia proscriptionis, extensaq; in Receptatores & auxiliatores, ad pœnã parẽ cõdemnatos, solenniter publicatur, proclamante eam Heroldo Imperij ex præscripto, post datũ tubis signũ & tympanis. Duci Electori uero Saxoniæ Augusto demandatur ab Imperatore ac cæteris Ordinibus decreta in proscriptos & Receptatores, ni pareãt, executio, & imperantur auxilia quatuor Germaniæ prouincijs, Turingiæ uicinioribus, Vtriq; Saxoniæ, superiori & inferiori, Franciæ Orientali & Vvestualiæ. Fit & decretũ ut missa legatione iubeatur Ioannes Fridericus tradere pro-

scriptos in manus Imperatoris aut uinctos, ubi ille uelit, sistere. Id nisi faciat in pari eum tanquam Receptatorē cū ipsis culpa & condemnatione indubitatò futurū. Idq; denunciari ei palā ac disertè proscriptionis formula, quæ ex decreto Imperij antea promulgata fuit, contra proscriptos, & eorum Receptatores.

Priusquam ex Comitiis domum redit Dux Elector Saxoniæ, cōprehēditur nō procul à Dresda ob furtū quidam natus prope Fribergā Misniæ Ioānes Bœm. Hic Dresdā adductus ex sese sponte, non interrogatus, enunciat, conductū se esse à Grumbachio, ut Electorē incautius ac fere sine satellitio uagantē in syluis, aut feras insectantē, globo traiiciat, & ad eā cædē se sclopeto instructū esse. Idē post tormentis examinatus repetit. Capitur & alius grassator insignis, Erphordiensiū hostis, Philippus Plaß. qui inter alia confitetur, sibi quoq; à Grumbachio, si insidias, quæ parentur Electori, adiuuare uelit, præmia proposita esse. Sed assentiri se noluisse. Nec dissimilia his testimonia alia deferuntur ad Electorem ab inclytis & Nobilibus uiris, Gūtero Comite Schuartzeburgico & Christophoro Zebicio, ex ore Grumbachii excepta. De his Elector Saxoniæ edocet patruelē Ioannem Fridericū, amanter eū cōmonefaciēs, & propin

quæ

quæ necessitudinis & pactorũ, conuentorũq́ꝫ iureiurando non semel firmatorũ, quibus expresse cauetur, ne refugia aut receptus ullus præbeat, aut ferat auxilia alterius hostibus, inimicis, obtrectatoribus, publicis grassatorib. transfugis: Se hortari eũ, ne retineat secũ quos ex indicijs cætetorũ hominũ didicerit, & suæ uitæ, & suorum subditorũ, aliorũq́ꝫ qui commerciorũ causa regiones suas adire ac frequentare consueuissent, fortunis & facultatibus insidiari. Ioannes Fridericus è diuerso, & Legatis ab Imperio missis coram ac scripto, & Electori Saxoniæ literis insolentius in eam sententiam respondet, ut de authoritate Imperatoris & Senatus Consulto publico detrahendo iteratam proscriptionem nõ obscurè damnet, tanq̃ꝫ in sui odiũ & oppresśionẽ paucorũ suorum inimicorũ artibus extortam, & Grumbachiũ atq́ꝫ complices audacter excusando collaudandoq́ꝫ, & ab omni culpa uindicãdo, suosq́ꝫ fideles consiliarios uocando, Imperatorem inconstantiæ arguat, tanquã contraria ijs decernentem, quibus sibi per se & alios antea potestatem fecerit Grumbachianos retinendi: Electorem uero Saxoniæ non obscure amplius aut ambigue, sed ex proposito, disertè & acerbè notet, & falso atq́ꝫ iniquè traducat. Intexuntur scripto Grumbachianæ Epistolæ,

obiectum de conductis & emissis sicarijs crimẽ diluentes, excusatione prorsus inter se discrepãte. Quod enim initio inficiatur impudenter, & deriuat à se in alios, id ad extremũ ita cõfitetur, priora prodens: ut nisi Elector desinat oppugnare ipsum, non defuturos minitetur, qui eũ quoquo modo tollant. Etsi autem Ioannes Fridericus simulate tandem præ se fert, se proscriptos dimissurũ, perseuerat tamẽ in proposito, ac pertinaciter illis retentis, nihil nõ conari pergit & moliri, confirmatus magis de ijs quas Grũbachius ostenderat spebus, belli Turcici apparatibus, & secutis deinceps cladibus ex Sigetti & Iuliæ expugnatione, Quo nũcio nihil illis lætius, nihil optabilius accidit. Eam tam obstinatã pertinaciam Ducis Ioannis Friderici & Grumbachianorũ molitiones tam perniciosas, propinqui Principes in bellũ certũ erupturas, & Principi exitiũ allaturas esse cernerẽt, redeũt ad priora consilia, instant & urgent apud Ioannẽ Fridericũ monẽdo & obtestãdo ut sentẽtiæ Imperij pareat, nec sua sibi peruicacia temere periculum creet & attrahat, quod sit multo maius sua opinione futurum. Non mouetur his Ioannes Fridericus, sed bellũ manifestius moliri, comparare ad urbem muniendã necessaria, sollicitare ad coniurationis societatem Principes alios,

alios, & auxilia quærere incipit, missoq; legato Schuinfurtum, quod in Francis oppidum est Imperij liberum Octobri Mense, Nobilitatem Francicam, quę conuenerat diliberatura de suppetiis ferendis Imperatori aduersus Turcas: Hanc ergo instigat, ut se duce Grumbachianæ causæ atq; coniurationis defensionē suscipiant, & cōmunis belli socii sint. Ea res & Imperatorē superbo atq; contumelioso responso prius exacerbatum grauius irritauit, & propinquis Principibus metum ac solicitudinem auxit. Nulli ergo operæ, nullis sumptibus parcunt Elector Palatinus ad Rhenum, & Landgrauius Hassię, cumq; his Guilelmus Iuliacensis auunculus. Iterum per legatos Duci Ioanni Friderico inculcant, & obedientiam Imperatori debitā, & pericula in ipsum redundatura si non obtemperet. Offerunt se arbitros earū controuersiarū, quæ Electori Saxoniæ & Ioanni Friderico intercesserant. Elector Saxoniæ respondet, nihil sibi pace gratius esse, nihil se quicq; armis ciuilibus peius abominari ac detestari, idq; se non obscure ostendisse ac docuisse hactenus demonstrat exemplis innumeris, patientiæ penè nimiæ. Idcirco, ne nunc quidem sese suo loco paci publicæ & concordiæ inter se & agnatum patruelē defuturum. Posse se arbitros illos ac disceptato-

res ferre priuatarum controuersiarum & iniuriarum, quibus sit affectus multiplicibus à Ioãne Friderico, salua tamẽ sua dignitate. Causam uerò proscriptionis non suam esse priuatã, sed imperij publicam. Alter & tractationes & cõditiones omnes insolenter recusat. Imperator autem & quò tendant, & quorsum euasuræ sint hæ Ioannis Friderici ac proscriptorum machinationes, ni maturè reprimantur, prospiciens, nec cunctandũ ratus, manifeste iam inclinatis animis multorum ex ordine Equestri ad seditionem, & res nouas ac motus nouos penè palã spirantibus, Electorem Saxoniæ mandati dudum ab Imperio accepti admonere, & impellere atq; urgere non desinit, ut obsidionem Gottæ acceleret, festinatione & occultatione tãta, quãta omnino fieri possit. Ostendit quãtũ in mora periculi sit futurũ, si coactis, quæ concitare atq; excire non desinant auxilijs, armati suas experiri molitiones incipiant. Destinat Electori Saxoniæ legatos seu Commissarios, Comitẽ Ottonem Ebersteiniũ: Fabianum Schoneichium & Christophorum Carolovvitium, equites auratos, quorũ consilio & authoritate Elector uteretur. Hoc publici magis quã priuati periculi, respectu Elector Saxoniæ permotus, quanq; abhorreret ab hoc bello propter patri-

am,

am, propter cognati ſanguinis iura, propter familiæ nomen, & alias cauſas. Quod tamen detrectare authoritatem Imperij non liceret, ſerio in deliberationem de concludendis intra Vrbẽ & obſidendis cum Receptatore ſuo proſcriptis incumbit. Ac rem omnem celeri arcanoq́ꝫ conſilio ad eum modum inſtituit, media & aſpera hyeme, ut ante Vrbem proſcripti prius armatas acies conſpexerint, & bellicorum tormentorum exaudierint fragores, quàm hoſtiles apparatus ſomniarint, ſecuri nimis Imperatoris Vngarico bello diſtenti occupationibus, & contẽptu non Electoris tantùm Saxonię, ſed & uniuerſi Imperij Romani. Hac celeritate obſeſsis facultas tutò elabẽdi, colligendiq́ꝫ auxilia idonea ac ſufficientia, & alios concitandi, adempta fuit. Primæ in conſpectum Vrbis equitum turmæ peditumq́ꝫ Cohortes educuntur. Pridie Natalis Domini, præmittitur ab Imperatore quidẽ per Caduceatorẽ denunciatio, qua ſubditi abſoluti à iuramẽto Ioanni Friderico præſtito, iubentur illo deſerto agnoſcere & ſequi Ioannem Guilelmum. Ab electore uerò Saxoniæ, tanq́ꝫ deſignato belli Duce, cautio demandati officii rationem, & parendi neceſſitatem in iuſta ac legitima cauſa exponens. Sed quòd adhuc pauciores numero eſſẽt equites & milites,

quàm intercludendis itineribus undiq;, commeatuiq; interuertẽdo, & auxiliarib. copiis arcendis ſatis eſſent: factum eſt, ut obſeſſi ex uicinis oppidis delectorum ciuium multitudinem mediocrem, ſed magna ex parte imbellẽ, intra Vrbem compulerint: ex direptis pagis uerò non exiguam rerum fruendarũ copiam in arcẽ importarint. Creſcente paulatim ad Vrbem exercitu, ex concurſu militum & acceſſionibus ſociorum auxiliorum cum bellum minimè ex ſententia Ducis abſentis adminiſtraretur, nec quicquam tantis dignum copiis gereretur, plerisq; in rapinas magis ac prędam quàm obſidionem intentis, ipſe eò proficiſcitur Elector Saxoniæ, decima quarta ab obſidione die. Et quod belli leges poſtulant, cum patruele Duce Ioanne Guilelmo, diſpoſitis in ordinem aciei forma, ac circunductis propinquo interuallo copiis uniuerſis, deditionem fieri flagitat, qua denegata non multorum dierum ſpatio, mira arte ac feſtinatione, diſtributis operis, nocte dieq; inſtans & urgens, omnem circumcirca Vrbem & arcem foſſis, aggeribus, & caſtellis circundat foſſis atq; aggeribus tam propè ad Vrbem perductis, militeq; completis, ut occaſio eſſet & facultas militi utriq; obſidenti & obſeſſo inter ſe colloquendi. Nec impediri hæ ope

ræ

ræ ullis quantumuis insolitis displosorum assiduè magno numero immanium tormentorū fragoribus, emissorumq; globorum ceu pro cellis poterant. Dum hæc opera ad Vrbem parantur, à nocturnis excubiis deiiciuntur internuncii ex arce emissi cū literis & auro signato ad Ernestum Mandesiouiū. Aureorū erant quater mille pondere Rhenanis leuiores, auro pares notati insignibus Electoralibus decussatim secantiū sese binorū gladiorū, & inscriptione uendicante dignitatem Electoralem Ioanni Friderico à natalibus. Literæ characterib. exaratæ erant inusitatis. Hi agniti & arcanas obsessorum machinationes & magistros equitum, militumq; tribunos, socios atque complices coniurationis omnes patefaciunt, quorū multi sui purgandi causa ad Electorem Saxoniæ & legatos Imperatoris literas scribunt. Nonnulli in castra deinceps ueniunt, aliqui malè sibi cōscii fuga salutem quærunt. Paulo pòst diuersis, dignisq; fide indicibus planè cognoscitur, Receptatori & proscriptis constitutū fuisse sub initium ueris equitum cogere millia octo, peditum legiones quatuor, duabus diuersis in partibus Germaniæ, in Vvestualia ad Rhenū usq;, & in Marchia ac finitima huic Pomerania. Vuestualicis id negocii datū esse, ut per Episco

porum ditiones ad Rhenum, impetu in Franconiam facto in hac quæ Antistitum sint, ac deinceps in Thuringia quæ Electoris Saxoniæ sint, ut subigerēt ac depopularētur, Vrbes Mulhusium, Northusium & Erphordiam grandi pecunia ut mulctarent: Erphordienses omnibus extra urbem fundis, prædiis, pagis & oppidis ut exuerent: Marchicis uerò & Pomerancis, ut oppresso Electore Saxoniæ, occupataq; ac direpta passim ditione, munitiores urbes, seu ui seu deditione caperēt. His perfectis crearetur Princeps Ioannes Fridericus ad Vitebergā Elector Saxoniæ, et ubi coiissent exercitus ambo, idem salutaretur exemplo Romano ueteri ab uniuerso milite Romanus Imperator: Redigerentur in ordinem principes cæteri: tollerētur sese submittere recusantes: Equestris ordo subtractus Imperio principū, adsereretur in libertatem, & soli subiiceretur Imperatori: Noua institueretur forma Imperii. Comprobarūt hæc deinceps archiua à deditione in arce reperta, & indicijs atq; confessionibus Principis Ioannis Friderici, Grūbachij, & cęterorū patefacta cōsilia. In literis uerò interceptis hæc uerba inerāt: Imperatorē Maximilianū publicatione renouatæ proscriptionis uiolasse fidē ac religionē iurisiurandi,

iurãdi atq; hoc periurio semetipsũ exutũ Maiestate Imperatoria de fastigio Imperij deiecisse.

Fuit omnino coniuratio hæc in eũ modũ instructa, ut longè perniciosior Imperio Romano quàm Catilinaria olim Vrbi Romæ fuerit futura si erupisset. Ac planè dubiũ non est, non industria humana patefactam, nec ulla humana potentia repressã, sed diuinitùs elisã esse. Præstat autẽ sopiri seditiosas atq; cruentas molitiones quã euulgari. Præsertim cũ arcanorũ cõsiliorũ cõscij fuerint nõ nisi antesignani, qui ad silentiũ & occultationẽ peculiari sese iuramento obstrinxerãt. In hãc cõspiratione ita cõsensit Dux Ioãnes Fridericus, ut de suo stipẽdia Ducib. decreuerit, & uictoribus, si rẽ perficerẽt, præmia proposuerit, ex præda parta & occupatis terris, liberalissima. Constitutũ fuit inter eos biẽnio antè de innouãda insigniũ Electoraliũ forma, deq; typis peculiaribus monetæ imprimẽdis, cũ arrogãtis, minimeq; decentis tituli, vbi ad arma deuentũ esset, inscriptione. Comparata iam & instructa fuerunt prœla ad excudenda publicæ fidei diplomata, quibus caueretur saluti eorũ, quos seruatos cuperent. De colligẽdis belli neruis rationes initæ: petita mutuò à quibusdã Germaniæ principibus ingens pecuniæ uis: fœdus cum Rege Succiæ nõ solũ expe-

titū & tentatū est, sed & missis hinc inde legatis, initū contractumq́ꝫ fuisset, nisi interceptus quidā in mari consilia omnia aperuisset. Quas minas, quæ opprobria in cognatos principes, & machinationes quā hostiles aduersus eosdē, mandata illa continuerint, id instructionū, ut uocant, formulæ postea repertæ testari ferūtur. Nulla ibi Imperatoris, nulla cognati sanguinis, iuratorūq́ꝫ pactorū ratio habita est. Est inter alios libellos repertus etiā qui continet belli denunciationē directā ad imperij Ordines, multo antè compositā, & manu propria Ducis Ioānis Friderici plerisq́ꝫ in locis correctā & auctā. Ita ut nihil illis ad classicū canendū euertēdáq́ꝫ patriā defuerit, quā loculi auro referti, & prætextus aliquis speciosus. Eum sese accepturos arbitrati sunt, si Elector Saxoniæ, quē uarijs calūnijs apud Nobilitatem sibi addictā deformarāt ac prægrauarant, decreto Imperij aut Cæsaris iussu, executionis faciendę causa, arma sumeret. Missæ sunt ad Regem Galliæ literæ, grauissimas aduersus Imperatorē & status Imperij, ob publicatū proscriptionis decretū, querelas cōtinentes, & petita à Rege auxilia. Sed hoc maximè triste & deplorandū est, quòd ad artes minimè conuenientes homini Christiano confugere ueriti non sint. Per puerū enim rustici filiū,

uel magicis præceptis imbutū, uel ab incantatoribus fascinatū, uel à Grumbachio ad eas imposturas assuefactum: per hunc ergo Princeps in conclaue suum, & arcanissimam cōsuetudinem receptum, responsa ex angelis sciscitari, & de futuris quid euenturum esset, explorare est solitus. Nunc de successibus uictorijsq; ipsis Ducis: nunc de Cæsaris & Electoris Saxoniæ interitu: nec non de thesauris effodiendis, alijsq; id genus similibus euentibus. His cum à diuini uerbi prçconibus uehemētius contradiceretur, grauia illis supplicia, ni tacerēt indicta sunt. Et suscepit magi patrocinium ipse Princeps tanto studio tantoq; feruore, ut Theologos hanc cō sulendi diabolum consuetudinē acriter reprehendentes, mordacibus & contumeliosis scriptis quæ extant, repelleret, nec ulla pia, rectaq; & salutaria monita admitteret. Porrò miseræ plebeculæ, quæ ex oppido in Vrbē defēsionis causa cōtracta erat, persuasum fuit ab ipso Duce Ioāne Friderico, concione ad populū habita, bellū Religionis extirpandæ causa, cōspiratione Imperatoris, Electoris Saxoniæ, & Antistitū Germaniæ susceptū esse. Nā ad hāc magno silentio occultatū fuit, quid fieret & gereretur, & quæ causæ prætenderētur, quidúe ab Imperatore atq; ijs, qui ad Vrbē cū exercitu erāt, postu

laretur. Inuita igitur militabat, ignara operũ & impatiens onerũ militię, etsi à milite cõductitio nonnihil animaretur, & paulatim bellicis operis assuefieret. Præterea crescebat in urbe difficultas omnium rerũ. Fiscus principis exhaustus erat. Priuatis ereptũ erat quicquid reliquũ fuerat pecuniæ numeratæ. Deficiebant comeatus, nulla supererat uestibus materia, extenuabatur paulatim & euanescebat spes omnis auxilij externi. Cætera onera augebantur. Diruebantur ciuiũ domus, ut propugnaculis extruendis aut reficiẽdis si cõcuterentur, materia suppeteret. Et fama percrebuerat cõsultari de milite idoneo intra arcẽ recipiẽdo, deq; urbe incẽdẽda. Sed omni imbelle multitudine prius extrusa. Extra urbẽ autẽ absolutis aggeribus & castellis ad oppugnationẽ seriã instructa omnia oculis obuersabãt, quę iã antè de salute sua anxiæ plebi terrorẽ augebãt, ꝙ aduersus ictus bombardarũ nõ tegerentur amplius altitudine ualli, tota interiore urbe hostiũ conspectui exposita, ꝓpterea castella quę arte excitata aut tumulis imposita supra urbẽ eminebãt. Hæc ubi cõcurrerent & obsessi ex milite hoste inter quotidiana colloquia discerẽt, bellũ ꝓpter ꝓscriptos & rebellionẽ Receptatoris eorũ Ducis Ioannis Friderici motũ esse, quos cõcordibus sentẽtijs Imperij cõdemnatos

tos, atq; ad pœnam expetitos tueri ipsi atque defendere non desinerent, contra interdicta seuerissima legitimi magistratus cum discrimine uitæ, fortunarum, existimationis suæ, imò cũ iactura uitæ & salutis æternæ. Consiliũ capiunt, quo se & principẽ suũ ex bello tam difficili ac periculoso absq; insigni rerũ suarũ detrimento explicent. Coniungũt se ergo pręcipui ex ordine equestri, aulicis, senatu, militarib. copijs & plebe, ac rem ad principẽ literis supplicibus deferunt (ad colloquiũ enim nõ admittebãtur, arcentibus eos Grumbachianis.) Orant ne se ipsum & subditos proscriptorũ causa perdat, sed cõmuni cũ ipsis deliberatione se quomodo seruet ac liberet, constituat. Cum non tantũ non obtinerẽt quicq;, sed acciperẽtur minaciter, nec minas has irritas fore animaduerterent, si in proposito persisterẽt: cõmuni fama nõnullis ex ijs qui præcipui erãt iam supplicio capitis destinatis, id agunt, ut de ijsdem rescis cat miles præsidiarius, cui intra arcis claustra uelut carceribus conclufo excubiarũ ac defensionis causa, alioqui egredi inde & cõsilia cũ oppidano pręsidio cõmunicare nõ licebat. Auget ciuiũ & rusti

taris usum omnibus carus Ioānes Hoffman, nō ex urbe, sed arce (cōtra militū inter se pacta quæ erant ut arcē præsidia istuc collocata, urbē uerò ciues defenderent) ad oppugnandū hostiū castellum proximū, erumpere cogitur. Vbi pugnans fortiter, cum aliquot gregarijs militibus interficitur. Quòd ergo seruari potuisset, si auxilia uti conuenerat inter eos submissa fuissent, incipit in urbe de tribuni militū Brandestenij perfidia, populus grauiter queri, quòd nō tantū honestū fortēq; ciuē præsenti periculo obiecisset, sed & uiriliter dimicantem turpiter deseruisset. Exoritur ergo fremitus & indignatio in urbe, cuius cum præsidiarius miles è claustris in areā arcis quarta die Aprilis eductus, ad sacramentum militiæ de nouo præstandū nō ignarus esset, iurare recusat: uel quòd desperaret de defensione arcis, uel quòd amplius militare nollet causam improbans, & quòd pertæsus esset latebrarū, squaloris & egestatis, quā pertulerat. Stipendia enim nulla nisi unius mēsis & uictū tenuem ac sordidū per id tēpus acceperat. Vrgente præfecto Hieronymo Brandesteinio & nil proficiente, nec obtestationibus nec minis, accurrit princieps ipse. Sed & eo nihilo plus cōcitato militi persuadente, exauditur hic clamor in urbe: fit mox cōcursus ad arcem: portæ ui recluduntur:

cludũtur:coniungit ſe miles cũ oppidano præſidio. Comprehenditur tribunus militũ Brandēſteinius:proſcripti depoſcuntur: qui cũ metu ſeſe abdidiſſent,inquiruntur per arcē reſeratis conclauibus:inuenti capiuntur:uincti abripiuntur in urbē,atq; in curiā deducũtur,ubi diuerſis in locis cuſtodiuntur. Comprehēſi ſunt hi:caput factioſę cõiurationis & proſcriptorũ princeps ipſe Guilelmus Grũbachius cũ ſocio Guilelmo Steinio. Doctor Chriſtianus Bruck cancellarius. Brandēſteinius de quo dixi, & Ioannes Beierus, qui ſub Electore Saxoniæ quæſtor præfecturæ Montanæ in Schellēberg, cũ ſoluendo nõ eſſet, deſerta ac prodita fide erga dominum,ad hoſtē transfugerat,& conſilia de opprimendo & excutiēdo Electore adiuuerat. Zebicius uerò cũ nonnullis alijs ea ueſpera elapſus,poſtridie ſummo manè per portā arcis emittitur,ubi deceptis excubijs foſſā,quà anguſtiſsima erat,concitato equo tranſiliens euadit. Is eſt autē Zebicius ,qui ſuo ſe ſclopeto Zobelum Antiſtitē Vvurceburgēſem traieciſſe profiteri fuit auſus cum pichtio Luneburgico. In urbe quid actũ ſit, mox una cõmuni Epiſtola

de consensu Ducis Ioãnis Friderici, ut dies dicat sub fide publica tractationib. de pace, se paratos dedere proscriptos & urbẽ, si æquis conditionibus pacẽ impetrẽt. Adiũgit suas literas Ioannes Fridericus nõ inscriptas principib. sed legatis Imperatoris. Nec idẽ agit, sed quasi sese & suã causam seiungens inducias cõcedi postulat dierũ quatuordecim, quibus ad deliberationẽ de suis rebus & pacis conditionib. accersat principes hos: Palatinũ Fridericũ Electorẽ, Gulielmũ Iuliacẽsem Ducẽ: & Philippũ Landgrauiũ Hassiæ, q paulo antè è uiuis excesserat. Aberat tũc ab exercitu Elector Saxoniæ, ꝓfectus Cassellas, ut cohonestaret deductionẽ funeris Lãdgrauij. Legati Imperatoris interea respõdent, bene pollicẽtur, iubẽt diligenter muniri captiuos usq; ad reditũ Electoris Saxoniæ. Eo reuerso obsessi quod petũt impetrãt, Ioãnes Fridericus nõ impetrat. Dicitur dies cõgressui, cõueniũt, proponũtur cõditiones, de quib. qui exierant, referũt ad principẽ suũ & cæteros. Reuersi ijdẽ in castra, à principe nulla, à cæteris mãdata adferũt, ut simul ꝓ principe intercedãt ac laborent. Quo se suosq; negligẽte ac destituente, fastúne an alijs de causis, ꝙ inops esset consilij, nihil obtinet. Tandẽ biduo ultrà citraq; tractationibus his atq; cõsultationib. consumpto, in

 hæc

hęc cõſentię capita ab utriſq;, cõſcio Duce Ioãne Friderico, ut princeps ſeſe, arcẽ & urbẽ cũ apparatu bellico uniuerſo, commeatu, cancellaria, fiſco, dedat Imperatori ſine ulla cõditione. Ut pſcripti & horũ ſocij atq; patroni, graſſatores itidẽ publici ac prædones, & præter hos uaſalli, qui nõ renũciata obligatione ſua cõtra Electorẽ militarũt, tradanť in manus Electoris. Vt militares homines omnes cuiuſcũq; ordinis urbe cedant armati ſine tympanis intra quatuor horarũ ſpatiũ, & uexilla cõuoluta tradãt: ut ſubditi ex omni ordine, & ciues in primis urbis Gothanæ, uitam, fortunas, iura, immunitates ſuas retineãt illæſas, ut portis patefactis intra urbem & arcẽ recipiať præſidiũ, claues exhibeanť Electori, captiui dimittãť ſine lytris. Ciues Gothani p delectos octo ex toto numero fiant ſupplices Imperatori, uel ipſius loco Electori Saxoniæ. Vtrique ciues & milites iurent, ſe nullis unq; bellis contra Imperiũ, Imperatorẽ & Electorẽ Saxoniæ motis, interfuturos: ut Duci Ioanni Guilelmo nouo ſeſe homagio obſtringãt, excluſo ab omni iure ſucceſsionis fratre, & natis ex illo filijs: his cõditionib. ut ſi cõtingat abſq; hære

pitibus cōfectis & obsignatis ultrò citroq́, Elector Saxoniæ Augustus comitātib. Ducib. Ioanne Guilelmo Saxoniæ, & Adolpho Holsato ipse inter utrūq; medius Vrbē primū, dein de arcē ingredit̃, præcedēte maxima equitatus parte, & ante ipsū proximè magno numero comitū Factū id est die decimatertia Aprilis, hora circiter sexta uespertina. Incidit illa dies in Dominicā Misericordias Domini, hoc ex Ecclesiastico calēdario nomine notā. Qua ante annos uiginti à Carolo V. Imperatore pater Ioānes Fridericus senior acie uictus & captus est, penè eadem hora. Discrepātib. tamē dieb. mensis politici, cū ante uiginti annos eadē Dominica in uicesimā quartā Aprilis inciderit: sed decima tertia Aprilis quæ Antistiti Vuurceburgēsi Zobelo, fraude Grūbachij perēpto, uitā, Eadē admirādo iustitiæ ac uindictæ diuinæ testimonio ipsi Grūbachio tūc primū redacto in hostiū potestatē, annis octo post spē uitæ eripuit. Principi Ioāni Friderico custodiæ ponunt̃: postridie tradit ipse se in manus & potestatē Imperatoris, deditione legatis facta, Ottoni comiti in Eberstein: Fabiano Schoneichio & Christophoro Carolouitio ex ordine equestri, uiris nobilib. & equitib. auratis petēs ne abducat̃ in Austriā, sed relinquat̃ apud Electorē Saxoniæ. Tertio à deditione die abducitur

nota.

citur captiuus; pſcripti & captiui tormẽtis ſubijciunt decima ſexta Aprilis die, digreſſa inde cõiuge Ioãnis Friderici permiſſu principũ cum ſupelleſtile copioſa, fiũt iudicia de captiuis: pnunciat de capitib. eorũ ex ſingulorũ cõfeſsione & archiuis repertis: die decima octaua ſuppliciũ de ijſdẽ ſumit: pari cũ Grũbachio ſupplicio afficit cancellarius, diſsectione corporis in partes quatuor, ob læſæ Maieſtatis crimen cõmiſsũ in eo qđ obiecit & intentauit Imperatori falsò periuriũ: eliſit atq; piecit cõtumelioſè ſententiã pſcriptionis: comprobauit & excuſauit auſus factionis Grũbachianæ, adiuuit cõſultationes de perturbãda ſeditioſis motib. Germania, abrogãdo Cæſari Imperio, principib. nobilitati exæquandis: acerbè & ignominioſè exagitauit uoce & ſcriptis Imperatorẽ, Duces Saxoniæ, Electorẽ & Ioannem Guilelmũ dominos ſuos: reticuit & adiuuit inſidias ac molitiones, quæ Electori & Ioãni Guilelmo ſtructę fuerũt, cõtra fidelitatis iuramẽtũ utriq; præſtitũ. Grũbachij & Steinij crimina commemorata ſunt: ſed qđ Steinium Grũbachius excuſaret, tanq̃ à ſe ſeductũ, mitius ille punit. capite enim truncat, poſtea truncus

sareæ Maiestatis interdicta sociũ adiũxerat: sed & in diripiẽda urbe Vuurceburgensi opẽ illis gnauiter præstiterat, ciuesq́ in urbe Gotha ita afflixerat, ut gladijs illũ suis interfecturi fuerint, nisi iustũ de eo suppliciũ magistratus sũpsisset. Plectit̃ & capite Dauid Bõgartnerus liber Baro Sueuiæ, Augusta oriũdus. Qui ꝓpter ęs alienũ patria ꝓfugus, Grũbachianæ se factioni adiũxit, & ad seditiosa consilia, quæ de nobilitate in libertatẽ uindicãda, uniq́ Imperatori asserenda, principib. excussis, Grũbachius cuderat ac descripserat, ministrũ se præbuit. Cuius instituti formula nomine Bõgartneri circũfert̃. Euadere hic potuisset, si lacero squalidoq́ habitu inter gregarios milites cũ egrederet̃, latere, quã in ferociente & superbo equo plumatus cõspici maluisset. His indicijs enim sciscitante Electore Saxoniæ agnitus regredi, & machinula equestri bene pulsatus dejci ex equo ac uinciri iubet̃. Laqueo punit̃ & puer magus. His peractis diuidunt̃ machinæ bellicæ centum sexaginta. Nouẽ insigniores Elector Saxoniæ sibi uẽdicat: reliquas cũ Duce Ioãne Guilelmo ex æquo partit̃: octo grandiores machinæ Cæsari dono mittũt̃. Exercitus omnis dimittit̃ munitio diruitur ac solo æquat̃: Dux Ioãnes Fridericus captiuus Viennam ducitur.

Θεῷ δόξα.